

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศที่กำลังพัฒนานั้น ประชาชนส่วนใหญ่มักไม่เข้าใจถึงคุณค่าของการเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศ จึงไม่ค่อยสนใจและไม่ค่อยจะเข้าร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศ ในบางประเทศชนชั้นปกครองซึ่งเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ได้พยายามที่จะชักจูงให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีความสนใจในระบบการเมืองของประเทศ และพยายามดึงให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของประเทศ แต่ความพยายามของชนชั้นปกครองเหล่านั้นมักจะถูกขัดขวางโดยกลุ่มผู้มีอำนาจทางสังคมระบบเก่า เช่น พวกหัวหน้าฝ่ายศาสนา หัวหน้าเผ่า หรือกลุ่มอภิสิทธิ์ชน เป็นต้น และยิ่งกว่านั้นทัศนคติดั้งเดิมของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง และระบบการเมืองของประเทศก็เป็นอุปสรรคต่อความพยายามของชนชั้นปกครองเหล่านั้น จึงทำให้ความพยายามของชนชั้นปกครองไม่เกิดผลโดยรวดเร็ว¹ ดังเช่นประชาชนชาวไทยไม่ชอบยุ่งกับการเมือง เพราะถือว่าการเมืองและการปกครองเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและของข้าราชการ ผู้ซึ่งมีหน้าที่ตามที่สังคมไทยแต่ดั้งเดิมได้กำหนดไว้ หน้าที่ของประชาชนคงเป็นผู้อยู่ในโอวาท

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ igrmel ทองธรรมชาติ, "ปัญหาการเมืองของประเทศที่กำลังพัฒนา" ใน ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ โดย อมร รักษาสัตย์ และ ชัยติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ) ฉบับพิมพ์แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 2 (พระนคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515), หน้า 42.

ของผู้ใหญ่และให้ความร่วมมือแก่รัฐบาลเมื่อจำเป็น แต่โดยปกติแล้วรัฐบาลและประชาชนจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับเลย² ในปัจจุบันประชาชนก็ยังไม่ค่อยมีความรู้สึกตื่นตัวทางการเมือง ถึงแม้จะเห็นได้จากจำนวนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งไปใช้สิทธิกันน้อย ทั้งนี้เพราะความเชื่อถือทางสังคมเป็นสิ่งลบล้างโดยยาก

นับตั้งแต่ประเทศไทยปกครองตามระบอบประชาธิปไตยเป็นต้นมา มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรทั่วไป 11 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2476 ครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2518³ มีเพียงครั้งเดียวที่ประชาชนใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเกินกว่าร้อยละ 50 ของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด คือการเลือกตั้งครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2500 จำนวนผู้แทนราษฎร 160 คน มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั้งหมด 9,859,039 คน ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง 5,668,566 คน คิดเป็นร้อยละ 57.50⁴ ในการเลือกตั้งครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2518 มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเพียงร้อยละ 47 จังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงมากที่สุด คือ จังหวัดปทุมธานี ร้อยละ 59.22 และจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงน้อยที่สุด คือ จังหวัดตาก มีเพียงร้อยละ 17.68⁵ จากสถิติการลงคะแนนเลือกตั้งทั่วไป 12 ครั้ง จาก -

²Stephen B. Young, "The Northeastern Village : A Non Participatory Democracy" USOM, September, 1966. อ้างใน สมพร แสงชัย, "ปัญหาอุดมการณ์ทางการเมืองในประเทศไทย," ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย. (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2514), หน้า 31.

³คณะนิเทศศาสตร์, "วิเคราะห์การเมืองไทย," นิสิตนักศึกษา, 6 (กุมภาพันธ์, 2518), หน้า 25.

⁴ประชาชาติ, เลือกตั้ง 18 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนต, 2518), หน้า 12.

⁵กองการข่าว, "ข่าวในประเทศ," วิทยสารประจำวัน, ปีที่ 25, ฉบับที่ 52 (27 กุมภาพันธ์, 2518), หน้า 2.

พุทธศักราช 2475 - 2518 คนไปใช้สิทธิของตนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 39.40 เท่านั้น⁶ จากสถิติของผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งภายในเมืองหลวงเองก็ปรากฏว่า มีผู้ไปใช้สิทธิเพียงร้อยละ 34 เท่านั้น นับเป็นจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับการค้นคว้าทางการเมืองหลังวันที่ 14 ตุลาคม พุทธศักราช 2516 เป็นต้นมา ส่วนทางจังหวัดโคเปอร์เมินผลเฉลี่ยของผู้ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งไม่เกินร้อยละ 50⁷

ในสภาพการเลือกตั้งที่ผ่านมานั้น ประชาชนได้แสดงออกถึงความเฉื่อยชาหรือความเฉยเมยต่อการเลือกตั้ง กล่าวคือ ปัญหาการเมืองที่ประสบอยู่ คือความเฉยเมยของประชาชนแห่งสังคมในกิจการทางการเมือง เกือบทุกครั้งในการเลือกตั้งจะมีประชาชนจำนวนหนึ่งมีความเฉยเมยในกิจการหรือความรับผิดชอบเกี่ยวเนื่องกับการเมืองของสังคม แต่มีได้หมายความว่าประชาชนไม่สนใจการเลือกตั้งนั้น ประชาชนอาจมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องของการใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่การที่ประชาชนเฉื่อยชาหรือเฉยเมยนั้น เพราะเห็นว่าไม่ว่าจะไปใช้สิทธิหรือไม่ ผลก็ออกมาเหมือนเดิม การเลือกตั้งไม่ได้ให้ประโยชน์มากมายนักต่อการเมืองของประเทศ เลือกตั้งกันก็ครั้งก็ไม่ทำให้สภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้ดีขึ้น ประชาชนพวกนี้จึงไม่กระตือรือร้นที่จะใช้สิทธิเลือกตั้งของตน⁸ จรุง สุภาพ กล่าวไว้ว่า ความเฉยเมย

⁶ทินพันธ์ นาคะตะ, "ความชอบธรรมในการปกครอง : ปัญหาและความหวังของไทย" วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ 5, ฉบับที่ 2 (ตุลาคม 2518 - มกราคม, 2519), หน้า 22.

⁷กองสำรวจประชามติ. กรมประชาสัมพันธ์, บทรายการวิเคราะห์ข่าวและความคิดเห็นประชาชน ครั้งที่ 39 ออกอากาศวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2518 เวลา 07.30 น. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย (อัคราเนา), หน้า 3.

⁸วิมลวรรณ จินตราพันธ์, "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทย ศึกษาในด้านการเข้าร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยในการเลือกตั้ง" (ภาคผนวก) ใน เมธา สุขบรรทัด ประชาธิปไตยและหน้าที่ของผู้แทนราษฎร จัดพิมพ์โดยฝ่ายวิชาการ กลุ่มกิจกรรมนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, 2517), หน้า 161.

หรือความไม่ยินดียินร้ายเป็นอุปสรรคต่อการ เป็นตัวแทน นับเป็นปัญหาสำคัญในประเทศประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ประชาชนซึ่งมักจะ ไม่คอยกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งการมีส่วนในการ เลือกตั้งหรือมักเรียกกันว่า การนอนหลับทับสิทธิ์ ถ้าประชาชนในแต่ละประเทศมีทัศนคติดังกล่าวแล้ว จะทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยในประเทศนั้น ไม่ได้รับผลสำเร็จเท่าที่ควร และอาจ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยไม่มีประสิทธิภาพ เพราะประชาธิปไตยมีสมมุติฐานว่า เป็นการปกครองโดยประชาชน คือ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ถ้าประชาชนไม่มีส่วนรวมก็จะกลายเป็นรูปคณาธิปไตยไม่ใช่ประชาธิปไตย ผลที่ตามมาก็คือคนกลุ่มน้อยอาจจะอาศัยสภาพการณ์ดังกล่าวแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง⁹

ตามบทรายการวิเคราะห์ห่าวและความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่ 39 เห็นว่าการที่ประชาชนผู้มีสิทธิ ไปเลือกตั้งน้อยนั้น อาจจะเนื่องมาจากการขาดความสนใจและการไม่ได้รับความสะดวกจากหน่วยราชการส่วนหนึ่งก็ได การขาดความสนใจในการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายนี้เนื่องมาจากเป็นวาระเริ่มแรกที่เพิ่งมีการ คืนตัวทางการเมือง และยังไม่แน่ใจว่าการเมืองที่กำลังดำเนินไปในระยะช่วงปีเศษที่ผ่านมาจะเป็นสิ่งที่แน่นอนหรือไม่ และอีกประการหนึ่งในการจัดตั้งพรรคการเมืองต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อที่จะส่งผู้สมัคร เขารับเลือกตั้ง และจะเข้าไปเป็นผู้บริหารประเทศต่อไปนั้น ประชาชนทั่วไปยังไม่มีความศรัทธาต่อพรรคการเมืองเท่าใดนัก โดยเฉพาะนโยบายของพรรคการเมืองที่แสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะทำอะไร เพื่อแก้ไขปัญหาใหญ่ ๆ การขาดศรัทธาดังกล่าวมานี้ได้ทำให้ขาดความกระตือรือร้น¹⁰ นอกจากนี้การเลือกตั้งที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง คำนึงกันตัวบุคคลมากกว่าคำนึงถึงพรรคการเมือง¹¹ ในการเลือกตั้งครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 26 มกราคม พุทธศักราช 2518

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ฉบับพิศดาร แนวทฤษฎีและประยุกต์ (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 337.

¹⁰กองสำรวจประชามติ, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

¹¹วิมลวรรณ จินตราพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 160.

นั้น ประชาชนก็เลือกตัวบุคคลมากกว่าเลือกพรรคการเมืองเช่นกัน ยกเว้นแต่ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใหญ่ ๆ บางจังหวัดเท่านั้น¹² สาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมแบบนี้ ก็เป็นเพราะขาดการเรียนรู้ทางการเมืองจากสังคม (Political Socialization) นั่นเอง ไม่ว่าจะป็นคานครอบครัว บิดา มารดา หรือในโรงเรียนไม่ได้มีการอบรมสั่งสอนกันในทางการเมืองแก่ประชาชนตกทอดกันมาในแต่ละระยะ เพื่อให้เกิดทัศนคติที่จะมีความรับผิดชอบในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง การขาดการให้การเรียนรู้ทางการเมืองนี้ เป็นเหตุให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ประชาชนไม่สนใจเรื่องของการเมือง กลับไปให้ความสนใจในด้านอื่น ๆ โดยไม่คำนึงถึงว่าการเมืองเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนไทยไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนและรับผิดชอบต่อพฤติกรรมในการเข้าร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยไว้เลย¹³ ทั้ง ๆ ที่การปกครองแบบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน ดังคำกล่าวของ อับราฮัม ลินคอล์น¹⁴ จากความหมายนี้จะเห็นว่าสิ่งสำคัญที่สุดของระบอบประชาธิปไตย คือ ประชาชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ประชาชนเท่านั้นที่มีอำนาจส่วนการที่ประชาชนจะมอบหมายอำนาจให้ใครแทนตนในการปกครองประเทศเป็นสิทธิของประชาชนคนเดียว และโดยความหมายนี้รัฐบาลจึงเป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบหมายอำนาจจากประชาชนในการบริหารประเทศ เพื่อสร้างความเจริญมาสู่ให้กับประชาชนส่วนรวม โดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนส่วนรวมด้วย¹⁵

¹² กองสำรวจประชามติ, เรื่องเดิม, หน้า 1.

¹³ วิมลวรรณ จินตราพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 163 - 6.

¹⁴ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "ประชาธิปไตยสำหรับคนไทย," การเมืองสำหรับประชาชน, เล่มที่ 9 - 10 (กุมภาพันธ์, 2518), หน้า 1 - 2.

¹⁵ เชนทร์ วิวัฒน์บรรวงศ์, "ประชาธิปไตยของไทย : บทเรียนจากอดีต," นิตยสารทองถิ่น, ปีที่ 15, เล่มที่ 3 (มีนาคม, 2518), หน้า 51.

ในทางอุดมการณ์แล้ว ประชาธิปไตยหมายความว่า การที่ประชาชนแต่ละคนมีส่วนในการกำหนดและตัดสินใจในนโยบายที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเอง ทฤษฎีประชาธิปไตยที่ปฏิบัติกันมาในหลาย ๆ ประเทศที่ความ "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ว่าเป็น "การพัฒนาด้วยตนเอง" นั่นคือความรับผิดชอบในการปกครองของแต่ละคนจะกำหนดควบคุมบุคลิกภาพของแต่ละคนเอง การให้ประชาชนแต่ละคนมีส่วนในกิจกรรมสาธารณะเต็มความสามารถของเขานั้นเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเหตุความมนุษย์รู้จัก "ความจริง" ได้ก็ต่อเมื่อได้ลงมือค้นหาด้วยตนเองเท่านั้น อุดมการณ์ทางการเมืองนั้นเป็นของสากลที่ใคร ๆ ก็ใฝ่ฝันได้ แต่ความเป็นไปได้ในแต่ละสังคมเป็นของเฉพาะตัว ความอยู่รอดของประชาธิปไตยในสังคมไทยขึ้นอยู่กับประชาชนชาวไทยทั้งหมดที่จะช่วยกันสร้างสรรค์และเรียนรูระบบประชาธิปไตยไปในเวลาเดียวกัน¹⁶ ประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันยังอยู่ในลักษณะที่ไม่สมบูรณ์อันเนื่องมาจากระดับการศึกษาของประชาชนและประชาชนยังไม่ได้รับการศึกษาอบรมให้มีความรู้และปฏิบัติตนตามแบบอย่างประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ¹⁷ โรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ทางการเมือง คือ ครู บรรยาภาศของโรงเรียนจะมีส่วนช่วยในการเรียนรู้ทางการเมืองได้ และสิ่งสำคัญในการพัฒนาการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสิ่งหนึ่ง คือ การสร้างสถาบันทางการเมืองให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนสามารถที่จะใช้เป็นสถาบันปกป้องและคุ้มครองผลประโยชน์ทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองของประชาชนที่สำคัญมีอยู่หลายสถาบันด้วยกัน คือ พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์¹⁸ ในระบบประชาธิปไตยถือว่า กลุ่มทางการเมือง พรรคการเมืองเป็น

¹⁶ บทนำ, "ประชาธิปไตย : อุดมการณ์กับความเป็นจริง," สังคมศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ 11, ฉบับที่ 12 (ธันวาคม, 2516), หน้า 13, 16 - 17.

¹⁷ ธนู แสงศักดิ์, "การศึกษาพัฒนาการกับการพัฒนาการเมือง" ใน ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ โดย อมร รักษาสัตย์ และ ชัยติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 2 (พระนคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515), หน้า 42.

¹⁸ วิมลวรรณ จินตราพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 195 - 8.

สิ่งจำเป็น เป็นสิ่งส่งเสริมประชาธิปไตย ทั้งสองสิ่งนี้จะคอยควบคุมรัฐบาลไม่ให้ทำเกินอำนาจหน้าที่ คอยเสนอแนะข้อคิดเห็นอันเป็นการสร้างเสริมให้แก่รัฐบาล¹⁹

สำหรับประเทศไทยยังขาดสถาบันพื้นฐานในคานากลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมืองที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มผลประโยชน์ของไทยมีน้อย ส่วนพรรคการเมืองมีหลายพรรคและมักไม่มั่นคง มีการยึดตัวบุคคลเป็นหลักมากกว่ายึดหลักการ จึงทำให้พรรคการเมืองของไทยล้มลุกคลุกคลาน พรรคการเมืองก็ไม่มีการจัดตั้งให้ต่อเนื่อง จึงไม่มีพรรคใดได้เสียงข้างมากในรัฐสภาอย่างแท้จริง การควบคุมรัฐบาลโดยประชาชนจึงเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก ประชาธิปไตยโดยประชาชนจึงไม่คอยถึงประชาชน ใครพวกมากก็ได้อำนาจไป อิทธิพลต่างๆ จึงมีอยู่เสมอ²⁰ ภาวะของกลุ่มในประเทศไทยไม่ได้ช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรวมในทางการเมือง และไม่ใครมีส่วนช่วยสร้างความมั่นคงในทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย เกษม สุวรรณกุล กล่าวว่า ปัญหาประเทศไทยขณะนี้ไม่ได้อยู่ที่ว่าจะไม่มีผู้ตั้งพรรคการเมือง แต่ปัญหาอยู่ที่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะให้จำนวนพรรคการเมืองไม่มากเกินไป และให้พรรคการเมืองเหล่านั้นมีความรับผิดชอบต่อประชาชน²¹

¹⁹วิทยา สุจริตชนารักษ์, "ความสำนึกทางการเมือง," การเมืองสำหรับประชาชน, 6 (ธันวาคม, 2516), หน้า 16.

²⁰นิพนธ์ ศศิธร, "คำบรรยายงานค่ายอาสาพัฒนากับการปลูกฝังระบอบประชาธิปไตย" ใน ค่ายฝึกผู้นำนิสิตนักศึกษาและเยาวชนอาสาพัฒนาปี 2517 ของสำนักงานส่งเสริมเยาวชน, กระทรวงศึกษาธิการ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2518), หน้า 37.

²¹เกษม สุวรรณกุล, "การพัฒนาทางการเมืองกับการบริหาร" ใน ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ โดย อมร รัชศาสตร์ และ ชัยติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ 2 (พระนคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2515), หน้า 81.

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชในปี 2475 โดยบุคคล
 คนหนึ่ง ซึ่งอ้างอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย ทำให้เปลี่ยนทัศนคติและการประพฤติกฎีปฏิบัติในการ
 ปกครองแบบอำนาจนิยมที่มีอยู่เดิมไม่ ทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายรับการปกครองยังคงมีทัศนคติต่อกัน
 ในรูปเดิม นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พุทธศักราช 2475 เป็นต้นมา ทุกรัฐบาล
 ยังคงทำการปกครองแบบเผด็จการเสมอมา เพียงแต่เปลี่ยนแปลงจากการปกครองแบบ
 สมบูรณาญาสิทธิราช ขององค์พระมหากษัตริย์มาเป็นการปกครองแบบเผด็จการ โดยกลุ่มผู้มี
 อำนาจทางทหารและพลเรือนเท่านั้น ฝ่ายรัฐบาลยังคงคิดว่าตนมีหน้าที่ในการนำทางให้แก่
 ประชาชน ในขณะที่เกี่ยวกับคนส่วนใหญ่ก็ยังคงขาดความกระตือรือร้นทางการเมือง จะมีการ
 เชื้อฟุ้งและปฏิบัติตามคำสั่งจากฝ่ายปกครอง เช่น เดิมไม่ว่าคำสั่งนั้นจะเป็นอย่างไร²² ในการ
 เปลี่ยนแปลงการปกครอง พุทธศักราช 2475 กลับกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการแย่งอำนาจใน
 กลุ่มผู้นำในคณะราษฎร การแก่งแย่งชิงอำนาจระหว่างฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือน ก่อให้เกิด
 ความไม่แน่นอนและความไม่มั่นคงทางการเมืองขึ้น และเมื่อฝ่ายพลเรือนได้ถูกผลักดันออกจาก
 วงการเมืองแล้ว ผู้นำฝ่ายทหารเองก็แย่งอำนาจการปกครองกันภายในกลุ่มของตน โดยมี
 ฝ่ายพลเรือนอยู่รอบนอก และคอยสลับฉากเป็นครั้งคราว²³ จะเห็นได้ว่าสภาพสังคมไทย
 หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยทั่ว ๆ ไปอยู่ในลักษณะที่ไม่เอื้อ
 อำนวยแก่การปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะผู้นำไม่ได้นำอุดมการณ์ประชาธิปไตยออกเผยแพร่
 ผู้นำควรจะสรรหาในหลักการประชาธิปไตย และละเว้นการกระทำที่เป็นอุปสรรคต่อ
 การพัฒนาประชาธิปไตย

²²Wendell Blanchard, et.al, Thailand : Its People, Its Society, Its Culture (New Haven, Conn : Human Relations, 1958), pp.492 - 3.

²³David A. Wilson, Politics in Thailand (Ithaca, New York : Cornell University Press, 1962), pp.11 - 34.

ทินพันธ์ นาคะตะ กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของการปกครองแบบประชาธิปไตยก็คือ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองหรือมีจิตใจแบบประชาธิปไตย คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องสนใจการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พுகุญถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่น พยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือในการกำหนดนโยบายของทางราชการ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น²⁴ คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง²⁵

ระบบการเมืองไทยที่ผ่านมา ประชาชนมีโอกาสแสดงบทบาทและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก จึงทำให้ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยไม่มั่นคง และมีเสถียรภาพเท่าที่ควร เพราะขาดการสนับสนุนจากประชาชน ซึ่งเป็นพลังสำคัญยิ่งต่อระบบประชาธิปไตย การที่ประชาชนขาดการแสดงบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น เป็นความบกพร่องของฝ่ายผู้ใช้อำนาจปกครอง โดยไม่เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองที่จำเป็นแก่ประชาชน และเป็นความบกพร่องของประชาชนเนื่องมาจากการขาดความรู้และความสำนึกที่แท้จริงทางการเมือง กิจกรรมทางการเมืองนั้นนอกจากจะมีความรู้ความเข้าใจแล้ว ยังต้องมีความสนใจอย่างจริงจัง มีจุดมุ่งหมายและสำนึกต่อผลที่ตนเองในฐานะประชาชนจะต้องผูกพันกับผลที่เกิดขึ้นทางการเมืองด้วย²⁶ ฉะนั้นจึงควรจะต้องปลูกฝังให้ประชาชนชาวไทยมีความสำนึกทางการเมือง สถาบัน

²⁴ทินพันธ์ นาคะตะ, "ประชาธิปไตย : ความหมาย ปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ" ในอนุสรณ์พระราชทานเพลิงศพ นายจิระ บุณยมัก วีรชนเพื่อประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ณ เมรุวัดโพธิ์แก้วนพคุณ อ.เมือง จ.สิงห์บุรี วันเสาร์ที่ 19 มกราคม 2517 (กรุงเทพมหานคร : อมรการพิมพ์, 2517), หน้า 57 - 9.

²⁵Lester W. Milbrath, Political Participation : How and Why Do People Get Involved in Politics (Chicago : Rand McNally & Company, 1966), p.55 - 6, 62 - 3.

²⁶เชนทร์ วิวัฒน์บรรวงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 59 - 60.

ที่จะปลูกฝังความสำนึกทางการเมือง ได้แก่ ครอบครั้ว อันเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการถ่ายทอดความคิดอ่านให้สมาชิกในครอบครั้ว นอกจากนี้ก็มีโรงเรียนอันเป็นเครื่องมือส่งเสริมให้ผูเรียนได้เข้าใจระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยดีขึ้น รวมถึงเพื่อนักเป็นอีกหน่วยหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลต่อความคิดอ่านของแต่ละบุคคลในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งงานการเมืองด้วย²⁷ และก็ยังมิชมนชน สถานที่ทำงาน สื่อมวลชน กับระบบการปกครองของสังคมนั้นเองที่จะทำให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับการมีอำนาจหน้าที่ของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ สิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์ และบทบาทของแต่ละบุคคลในระบบการปกครอง เกรียง กীরติกร เชื่อว่าความสำนึกทางการเมืองเกิดขึ้นได้จากหลายวิธี แต่ที่สำคัญนั้นมีอยู่ 2 ประการ คือ จากการศึกษาประการหนึ่ง และจากการปลูกกระดมมวลชนประการหนึ่ง²⁸

ในปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มการค้นคว้าทางการเมือง แม่นักเรียนนิสิตนักศึกษา ก็เริ่มมีบทบาททางการเมืองยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่าผลจากการศึกษาทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีความสำนึกทางการเมือง จากการศึกษาเกี่ยวกับกาเราเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้น มีแนวโน้มอย่างหนึ่งว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมาก²⁹ จากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นักเรียนนิสิตนักศึกษาเป็นพลังแนวหน้าอันสำคัญในการร่วมกันเดินขบวนขับไล่ผู้เผด็จการ หลังจากนั้นก็มีกรเรียกร้องต่าง ๆ มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นคณะ ชมรม หรือศูนย์ เพื่อกำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับทางการเมือง และมีการกระทำที่หาทายต่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย การตั้งกลุ่มตั้งศูนย์ต่าง ๆ ของนิสิต

²⁷วิทยา สุจริตชนารักษ์, เรื่องเดิม, หน้า 32 - 9.

²⁸ เกรียง กীরติกร, "การศึกษากับความสำนึกทางการเมือง" ใน จุดยืนและทิศทางการศึกษาไทย ของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย พิมพ์เผยแพร่เนื่องในโอกาสครบรอบ 20 ปี (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2518), หน้า 132.

²⁹วิมลวรรณ จินตราพันธ์, เรื่องเดิม, หน้า 178.

นักศึกษา เป็นพลังใหญ่หลวงที่มีอำนาจต่อรองทางการเมืองอย่างยิ่งพลังหนึ่ง³⁰

อย่างไรก็ตามในการแสดงบทบาทความรับผิดชอบของขบวนการนิสิตนักศึกษา มีหลายกรณีที่ไม่เป็นการถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย เช่น มีการประท้วงรัฐธรรมนูญเมื่อวันเปิดประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันที่ 19 กันยายน 2517 เกี่ยวกับการตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 18 ปี และตัดสินใจในการสมัครรับเลือกตั้งของประชาชนที่มีอายุ 23 ปี³¹ นอกจากนี้พลังนิสิตนักศึกษาและผู้นำนักศึกษาก็ยังถูกโจมตีโดยสื่อมวลชน ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่นิยมชมชอบนักศึกษาเหมือนเดิม จะเห็นได้ว่าขบวนการนิสิตนักศึกษาและนักเรียนเหล่านี้ กลุ่มนักศึกษาอาชีวศึกษาก็มีบทบาทสำคัญในทางการเมืองด้วย หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 กิตติศัพท์ของนักเรียนอาชีวศึกษา ได้รับการกล่าวขวัญกันไปทั่วทุกสารทิศว่าเป็นผู้กล้าหาญ เป็นวีรชน ในระยะที่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย เป็นตัวตั้งตัวตีประท้วงรัฐธรรมนูญ ในระยะนี้มีสิ่งที่น่าสนใจก็คือ พฤติกรรมของนักเรียนอาชีวศึกษา ซึ่งเคยให้ความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับนิสิตนักศึกษา ได้ประกาศแยกตัวไม่สนับสนุนและประกาศว่าจะทำลายขบวนการนี้ด้วย นั่นคือสถาบันอาชีวศึกษา ได้ถูกเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ให้เป็นแกนนำของขบวนการตอบโต้ระบอบใหม่ นักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มหนึ่งได้ประกาศว่าจะปกป้องให้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ดำเนินไปอย่างรีบเร่งและเปิดความมีเอกเทศให้สภานิติบัญญัติในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญในวันที่ 5 ตุลาคม 2517 อย่างเต็มที่³² นักเรียนอาชีวศึกษาพวกนี้มีกระหিংแดงเป็นแกนนำ ซึ่งเป็นกลุ่มนักเรียนอาชีวศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับการกล่าวขวัญในช่วงที่นักเรียนอาชีวศึกษาออกรื้อวิวาท หังคอปพวกเดียวกันเองและคอ-

³⁰ มงคล สีสกุล, "ขบวนการนักรณรงค์ศึกษา," รัฐสารักษ์, เล่ม 16, ฉบับที่ 4 (ตุลาคม, 2517), หน้า 182.

³¹ "ประท้วงรัฐธรรมนูญ: สัญลักษณ์แห่งประชาธิปไตยของมวลชน," ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 46 (3 ตุลาคม, 2517), หน้า 7.

³² "วิกฤตการณ์รัฐธรรมนูญถึงขั้นต้องไขกัปล้างกันหรือ," ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 47 (10 ตุลาคม, 2517), หน้า 8.

ประชาชน กระทั่งแดงปรากฏมาในฐานะผู้ปราบปรามนักเรียนอาชีวศึกษาที่เกเร และได้เริ่มแสดงตัวเป็นฝ่ายตรงข้ามกับขบวนการนักเรียนนิสิตนักศึกษาและประชาชนอย่างไม่อ้อพราง กระทั่งแดงพยายามชักชวนการจัดงานมหกรรมการเมือง โดยกล่าวหาว่างานนั้นมุ่งปลุกระดมมวลชน และมีพฤติการณ์หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ³³ เหตุการณ์หลายอย่างที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าพวกนักเรียนอาชีวศึกษาส่วนหนึ่งมีบทบาทในการประท้วงเพื่อเรียกร้องสิ่งต่าง ๆ มักกระทำรุนแรงเกินกว่าเหตุ เช่น ทำลายทรัพย์สินเอกชน เป็นต้น และนอกจากนี้ก็มักชอบยกพวกตีกัน ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินหรือทำให้การจราจรติดขัด จึงทำให้คนทั่วไปมองภาพพจน์ของอาชีวศึกษาว่าเป็นพวกที่กระทำรุนแรง แต่ไม่รู้จักใช้สมองคิด เหตุการณ์หลัง 14 ตุลาคม 2516 ผู้นำศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาหลายคนมีท่าทีจะเอียงซ้าย³⁴ ดังนั้นผู้นำกระหังแดงจึงชักชวนนักเรียนอาชีวศึกษากลุ่มหนึ่งเป็นเครื่องมือทำลายพลังหรือยังพลังของกลุ่มตรงกันข้าม เพื่อรักษาการเมืองไทยให้เดินบนหนทางกลาง ๆ ไม่เอียงซ้ายหรือขวาจนเกินไป³⁵ นอกจากนี้นักเรียนอาชีวศึกษายังได้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองในการสืบจับแหล่งยาเสพติดและแหล่งอาชญากรรมด้วย³⁶ สายตาของคนทั่วไปในระยะนี้มีภาพพจน์ต่อสถาบันอาชีวศึกษาคือขึ้นบ้างแล้ว แต่ส่วนมากยังมองเห็นว่านักเรียนอาชีวศึกษานั้นส่วนมากเป็นเด็กเกเร เพราะสภาพการศึกษา ระดับอาชีวศึกษายังขาดเครื่องมือเครื่องใช้ที่ถูกต้องหลัก และมีให้นักเรียนปฏิบัติ

³³สาริกา เกริกไทย, "วิเคราะห์กระหังแดง," ประชาชาติรายวัน, 3 มกราคม 2518, หน้า 6.

³⁴รายงานประชาชาติ, "นพพล : การเดินบนเส้นทางสามเหลี่ยม," ประชาชาติรายสัปดาห์ ปีที่ 2, ฉบับที่ 90 (7 สิงหาคม, 2518), หน้า 31.

³⁵สัมภาษณ์ คุณประพันธ์ คำวงศ์ ที่ปรึกษาหัวหน้าหน่วยข่าวเขา กอ.รมน. ที่ กอ.รมน. เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2518 เวลา 10.00 น.

³⁶รายงานประชาชาติ, "ฟันเฟืองเดินหน้าหรือถอยหลัง," ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 12 (6 กุมภาพันธ์, 2517), หน้า 19.

ไม่พอเพียง จึงทำให้นักเรียนมีเวลาว่าง มีพลังเหลือใอยู่มาก ทำให้เด็กแสดงออกในสิ่งที่
ไม่ค่อยจะเป็นประโยชน์

ผู้วิจัยเองมีความเห็นว่า นักเรียนอาชีวศึกษาส่วนหนึ่งมีความรับผิดชอบตอสภาพ
สังคมและก้าร เมืองอยู่มาก-และมีนักเรียนเป็นบางส่วนเท่านั้นที่อาจจะประพฤติเกเรอยู่
เพราะจะเห็นได้ว่าปัจจุบันนี้บทบาทของนักเรียนอาชีวศึกษาที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมก็มีแนว
โน้มจะมากขึ้น เช่น ในระยะต้นเดือนพฤศจิกายน 2518 เลขาธิการศูนย์กลางนักเรียนอาชีว
ศึกษาแห่งประเทศไทยพร้อมด้วยคณะกรรมการ ได้เข้าพบรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษา
ธิการ รายงานนโยบายและโครงการของศูนย์ฯ ให้ทราบว่า ทางศูนย์ฯ จะพยายามให้นัก-
เรียนอาชีวศึกษารับผิดชอบต่อสังคมให้มากขึ้น ช่วยกันพัฒนาชนบทให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจ
ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย ให้รู้จักพัฒนาความเป็นอยู่ของตนให้ดียิ่งขึ้น และทางศูนย์ฯ
ได้ออกไปพัฒนาตามนโยบายที่วางไว้แล้ว เช่น ที่อำเภอพยัคภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
เนื่องจากมองเห็นว่าการอาสาพัฒนาของนิสิตนักศึกษาครั้งก่อน ๆ สร้างภาพพจน์เกิดความ
เสียหายในสายตาของชาวบ้านมาก คือแทนที่จะนำวิชาความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาแนะนำ
ถ่ายทอดให้ชาวบ้านในชนบทได้พัฒนาความเป็นอยู่ ตลอดจนการทำมาหากินได้ดีขึ้น กลับดำเนิน
การเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาล โดยปลุกระดมชาวบ้านให้หลงเชื่อและเข้าใจว่าถูกรัฐบาลทอดทิ้ง
จึงได้ตกอยู่ในสภาพลาหลังคังที่เป็นอยู่ ซึ่งได้ก่อให้เกิดปัญหาภัยกับรัฐบาลมาก³⁷ ในนามของ
ศูนย์กลางนักเรียนอาชีวศึกษาแห่งประเทศไทย ก็ยังได้ตั้งศูนย์กลางอาชีวศึกษาเพื่อต่อต้านยา
เสพติด ทั้งกลุ่มอาสาสมัคร เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติด และบำเพ็ญประโยชน์อื่น ๆ
อีกด้วย มีที่คิดต่อต้านงานอยู่ที่สำนักงานส่งเสริมเยาวชน นอกจากนี้ก็ยังมีการจัดสัมมนา
นักเรียนอาชีวศึกษาเกี่ยวกับบทบาทชาวอาชีวศึกษาในการสร้างสรรค์สังคมและอื่น ๆ อีกที่

³⁷โสภณ จันทรชัย, "ศึกษาพรรณ," วิทยาสาร, ปีที่ 26, ฉบับที่ 38 (22
พฤศจิกายน, 2518), หน้า 16.

จิตภาวันวิทยาลัย อ.บางละมุง จ.ชลบุรี เมื่อวันที่ 18 - 20 ตุลาคม 2518 ค่าย³⁸

บทบาทที่แสดงออกของนิสิตนักศึกษาและนักเรียนอาชีวศึกษา เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมรับผิดชอบบ้านเมือง แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีบทบาทต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการ เมืองอยู่แล้ว เพียงแต่ระยะเวลาที่ผ่านมาไม่นานนี้ไม่ค่อยได้เน้นหนักเลย นักเรียนนิสิตนักศึกษากำลังมีบทบาทในทางสังคมและการ เมืองมากขึ้น และนับวันจะมากขึ้นตามลำดับ เยาวชนนี้เองที่จะเป็นกำลังช่วยพัฒนาประเทศชาติให้มั่นคงเจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งในการปลูกฝัง เยาวชนให้ออกไปรับใช้สังคมในลักษณะที่ถูกต้องเหมาะสม

ค่ายเหตุที่นักเรียนอาชีวศึกษา ได้แสดงออกทั้งในคำนึกและไมตรีหลายอย่างที่ผ่านมา นั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษานักเรียนอาชีวศึกษาโดยทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจ และมีความสำนึกในทางการ เมืองมากน้อยเพียงใด ค่ายเหตุที่วัยของเด็กเหล่านี้กำลังอยู่ในวัยที่จะศึกษาเล่าเรียน เด็กเหล่านี้ใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนมากพอสมควร และเด็กบางคนอาจจะมีความผูกพันอยู่กับโรงเรียนมากกว่าครอบครัว เนื่องจากสภาพครอบครัวไม่เอื้ออำนวยเช่นพ่อแม่แยกกันอยู่หรือพ่อแม่ทำธุรกิจของคนจนแทบไม่มีเวลาอบรมลูก ๆ ใคพอ ฉะนั้นสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตในระบบประชาธิปไตยอย่างมากทีเดียว ระบบการศึกษาของโรงเรียนจะช่วยส่งเสริมและเตรียมประชาชนให้มีชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ในด้านการศึกษาปฏิบัติ นั้นโรงเรียนส่งเสริมประชาธิปไตยโดยการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการทำงานตามความมุ่งหมายและอุดมคติร่วมกัน รวมทั้งความสามัคคี ความริเริ่ม ความมีเหตุผล ความขยันหมั่นเพียร ในการประกอบหน้าที่การงาน และการประกอบอาชีพในฐานะพลเมืองดี โรงเรียนยังสามารถส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เป็นการฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบส่วนรวม เช่น มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับคณะกรรมการนักเรียน โดย ให้มีการเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียง

³⁸สำนักงานส่งเสริมเยาวชน, รายงานการประชุมกลุ่ม ณ จิตภาวันวิทยาลัย, อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี วันที่ 18 - 20 ตุลาคม 2518. (อัครสำเนา).

การแสดงความคิดเห็น กล่าออกความเห็นในสิ่งที่ถูกต้องและเที่ยง การตัดสินใจโดยหมู่คณะ การดำเนินงานร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นการฝึกเยาวชนให้ เป็นผู้มีความสามารถจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมและการเมืองของประเทศ เมื่อโรงเรียนมีส่วนพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสำนึกทางการเมือง จนกระทั่งแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย เช่นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ นักเรียนอาชีวศึกษาน่าจะเป็นตัวกระตุ้นอันสำคัญของพฤติกรรมทางการเมืองที่เขาแสดงมา เหล่านั้น และการศึกษาในโรงเรียนน่าจะมีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนามโนทัศน์ดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาว่านักเรียนอาชีวศึกษาที่มีบทบาทในทางการเมืองตั้งแต่ที่กล่าวมาแล้ว และในอนาคตก็จะไปมีบทบาทในสังคมไทยมากกว่าพวกที่จบการศึกษาเพียงระดับปีที่ 4 หรือ 7 นั้น มีความรู้ เข้าใจ และมีมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากน้อยเพียงใด ถูกต้องหรือไม่ ผู้ที่ให้การอบรมคือครูนั้น ใช้วิธีสอนในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร วิธีสอนของครูมีผลต่อมโนทัศน์ของนักเรียนหรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียนอาชีวศึกษาได้รับจากการเรียนในโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่นักเรียนได้รับจากโรงเรียนกับเพศของนักเรียน และการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
3. เพื่อศึกษาวิธีสอนสังคมศึกษาที่ใช้ในการปลูกฝัง และพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในโรงเรียนอาชีวศึกษา
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนของครู กับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน
5. เพื่อหาข้อเสนอแนะการพัฒนาการสอนสังคมศึกษา ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในโรงเรียนอาชีวศึกษา

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางกร เมืองของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับเพศของนักเรียน และการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมือง
2. วิธีสอนของครูมีความสัมพันธ์กับโน้ตศักรมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน

ขอบ เขตของการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากรที่นำมาวิจัยครั้งนี้ สุ่มจากนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคปลาย ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายอาชีพ ปีการศึกษา 2518 จาก 8 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร
2. โรงเรียนในกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนชาย 3 โรงเรียน โรงเรียนหญิง 3 โรงเรียน โรงเรียนสหศึกษา 2 โรงเรียน
3. การวิจัยไม่คำนึงถึงองค์ประกอบบางประการของนักเรียน เช่น อายุ ระดับสติปัญญา ประสบการณ์เดิม ที่จะทำให้นักเรียนมีความแตกต่างกันในเรื่องมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง
4. การวัดมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองมุ่งเฉพาะด้านความรู้ ความเข้าใจ ความจำ และการนำไปใช้ได้
5. การหาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน กับเพศและการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมือง มุ่งด้านความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการ เมือง
6. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมืองของนักเรียน กับวิธีสอนของครู มุ่งเฉพาะความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการ เมือง
7. การศึกษาวิธีสอนของครูมุ่งเฉพาะมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมือง
8. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการ เมือง และแบบสอบถามแบบเลือกตอบ กับแบบประเมินค่า

ความจำกัดของการวิจัย

1. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามวิธีสอนของครูผู้สอนนักเรียนกลุ่มที่ถูกสุ่มเป็นตัวอย่าง อาจคลาดเคลื่อน เนื่องจากครูเหล่านี้สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างผ่านมานานประมาณ 1-2 ปีแล้ว

2. ผู้วิจัยให้คำขอบแต่ละข้อมีความสำคัญเท่ากัน แต่คำขอบแต่ละข้อมาจมีความสำคัญต่อโมทัศน์การมีส่วนร่วมทางกร เมืองมากน้อยไม่เท่ากัน

ขอตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหา และสามารถใช่เป็นเครื่องมือวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางกร เมืองได้

2. แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถใช้เป็น เครื่องมือวัดการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางกร เมืองของนักเรียนและวิธีสอนของครูได้จริง และคำขอบเชื่อถือได้

3. คำขอบของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเป็นคำขอบอย่างจริงจัง และเชื่อถือได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียนในการจัดครูสอน จัดกิจกรรม ตลอดจนการปรับปรุงกร เรียนการสอนวิชาหน้าที่พล เมือง และที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสำนึกทางกร เมืองให้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาที่จะนำไปใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขกร เรียนการสอนให้เหมาะสมเกี่ยวกับการปลูกฝัง และพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางกร เมือง

3. เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร นักการศึกษา และสถาบันที่เกี่ยวข้องของอาจจะนำผลไปใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนอาชีวศึกษาใหม่

4. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาคนควาและวิจัยต่อไป

คำจำกัดความ

มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง การเกิดมโนภาพขึ้นในความคิดของนักเรียน ซึ่งเกิดจากการรวบรวมความรู้ต่าง ๆ เป็นแกนของความคิดขั้นสุดท้าย เพื่อใช้เป็นข้อสรุปหรือจำกัดความสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นนามธรรม อันเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนมุ่งพัฒนานักเรียนให้ได้รับมโนทัศน์ที่ถูกต้อง เพื่อทำให้เกิดทัศนคติที่ดีและนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์และถูกต้อง

การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย หรือ การตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ และการจัดระเบียบของสาธารณชนที่มีผลต่อกิจกรรมการเมืองการปกครองของประเทศ ซึ่งจะกระทบกระเทือนต่อสมาชิกของประเทศ ในที่นี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เน้นหนักในสาระสำคัญดังนี้ คือ การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การโต้เถียง การอภิปราย การสนใจติดตามข่าวสารหรือเสาะแสวงหาความรู้ ติดตามความเป็นไปต่าง ๆ เกี่ยวกับการเมืองของท้องถิ่นและของชาติ รวมถึงการให้ความสนใจต่อกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่นการจัดตั้งสภานักเรียน เป็นต้น

นักเรียนอาชีวศึกษา หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สายอาชีพ ปีการศึกษา 2518 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นตัวแทนนักเรียนอาชีวศึกษา ครู หมายถึง ครูที่สอนวิชาหน้าที่พลเมืองที่สอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งอาจไม่ได้เป็นการปฏิบัติจริง ในชีวิตประจำวัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย